

Meghalt Gózon Gyula

Hosszas betegség után, vasárnap délelőtt, Budapesten 87 éves korában elhunyt Gózon Gyula Kossuth-díjas, kiváló művész. Temetéséről később intézkednek.

★

Gózon Gyula Érsekújváron született 1885-ben. Magán színiskolából került 1902-ben különböző vidéki társulatokhoz, majd később Nagyváradra. Nagy Endre onnan szerződtette kabaréjához, ahol Gózon már fiatal művészként nagy feltűnést keltett. A következő évben a népepera színpadán játszott több sikeres operett humoros szerepében, majd felváltva működött operett- és kabarészínpadokon. 1919-ben a Király Színház tagja lett, s egyidejűleg Muskáti-kabaré néven rövid életű színpadot alapított, ahol későbbi felesége, Berky Lili volt a primadonna. Nagy népszerűséget szerzett az operett- és kabarészínpadokon, de művészi becsülványa a dráma felé vitte. Így került 1927-ben a belvárosi színházhoz, majd 1935-ben a Nemzeti Színházhoz. Kiváló művészi alakításaiért számos kitüntetést kapott, a többi között 1954-ben Kossuth-díjat, 1955-ben a Magyar Népköztársaság kiváló művésze címet, 1960-ban Munka Erdemrendet, 1965-ben a Munka Erdemrend arany fokozatát.

Zenei naptár

A moszkvai rádiózenekar koncertje

Valószínűleg a filharmónia műsorgetervezői is ilyen évadnyitást képzeltek el ideálisnak, mint az idei volt. Vasárnap délelőtt a Moszkvai Rádió és Televízió hírneves szimfonikusai töltötték meg a Szegedi Nemzeti Színház színpadát, s hozzájuk mérten tekintélyes publikum is gyűlekezett a ritka művészeti csemegének számító szezonnyitóra. Szerencsére az a máskor talán kellemetlen körülmény sem befolyásolta a közönséget, hogy a moszkvaiak műsorának javát minap közvetítette a televízió — úgy látszik, az élő muzsika varázsa, ha kiváló előadóművészek tolmácsolják, a leghatásosabb vonzóerő. *Sosztakovics 15. szimfóniája* magyarországi bemutatásaként hangzott el, a program második részében *Haydn C-dúr gordonkaversenye*, Viktoria Jagling közreműködésével és a *Galántai táncok*.

Aki emlékszik még az 1959-es szegedi koncertre, ahol Alekszander Gauk varázslatos egyéniségével, apró és különlegesen egyszerű, kifejező mozdulataival közölte információit hatalmas zenekarának — most meglepő hasonlóságot fedezhetett fel az együttes jelenlegi dirigensének, Gennagyij Rozsgyesztvenszkijnek tflusával. Rozsgyesztvenszkij ezt a lát-

Schönherz Zoltán emléke

1942. október 9-én egy nagyszerű kommunista kisérték utolsó útjára a Margit-körúti fegyház bazalt kövel kirakott udvarán. A foglyok zárkájában összeszoritott ököllel adták meg az utolsó néma tiszteletet Schönherz Zoltánnak, a Kommunista Magyarországi Pártja titkáranak. Schönherz elvtárs utolsó szavaival a bitófa alatt is a független, szabad, demokratikus Magyarországot élte.

Meggyilkolása előtt néhány nappal felemelt fejfel, és bátran nézett bírái szemébe és hallgatta végig halálos ítéletét. Bátor ember volt, előre tudta mire számíthat, nem kért kegyelmet Horthy osztrálybíróaságától. Schönherz Zoltán elektromérnök volt, már egyetemi éve alatt eljegyezte magát a Kommunista Párttal.

Nem félt a haláltól, bátran vállalta azt, tudta, hogy nem kap kegyelmet. Erről beszélt harcostársának is. Erről ír abban a levélben, amelyben elbúcsúzik szüleitől, húgától és a párttól: „En nem cselekedhettem másképpen, mint ahogy cselekedtem, mikor felismertem, hogy milyen veszély fenyegeti embertársaimat Magyarországon. Nem hallgathattam, meg kellett szólalnom, nem tehettem másképpen... Nem hal meg

azért mindenki, akit földbe tesznek. Sokat dolgoztam és abban a hitben halok meg, hogy munkámban tovább élek. Ha még egyszer születnék és újból élnék, akkor sem tudnék másképpen élni. Ahogy éltem, úgy is halok meg.”

A Kommunista Magyarországi Pártját és az egész magyar ellenállási mozgalmat 1942 nyarán és őszén súlyos csapás érte, de a párt nem adta fel a harcot. A belügyminiszter bejelentése a felsőházban, hogy a KMP megsemmisült, tiszavirág életű. Még október hónapban megjelentek Budapest utcáin a párt röpcédulái. Az egyik röpcédulán az alábbi felhívást olvashatjuk: „Hiába kísérlék meg Kállay és vérebeli pártunk elsöprését, a szabadságharcosok kiirtását, Magyarország népeinek szabadságúgyát nem lehet megölni. Pártunk él, harcol, és harcra hív mindenkit Hitler zsarnoki ura, Kállayék országáruló politikája ellen.”

A párt rendkívül súlyos áldozatok árán vitte győzelemre a független, szabad, demokratikus Magyarországot, amelyért pártunk és a nemzeti felszabadító mozgalom mártírjaival együtt 30 évvel ezelőtt Schönherz Zoltán is fiatal életét adta.

K. S.

Közelebb az igényekhez

A járási TIT tervei

A TIT járási elnöksége őszi-téli népművelési évadjára készülő felelevenítette a legutóbbi közgyűlésen megfogalmazott igényeket és határozatokat. Ezekhez igazodva állította össze munkatervét.

Legnagyobb gond továbbra is a járás egyes területeinek és társadalmi rétegeinek egyenlőtlén részvétele a kulturális javakból. Tanyai centrumokban a helyi kezdeményezések kiegészítéséért a járási elnökség négy művelődési autó rend-

szeres munkájához kapcsolódva hirdet előadásorozatot. Történelmi, politikai, egészségügyi, pedagógiai, gyermek- és ifjúságvédelmi témák szerepelnek a tervben, az évforduló jegyében méltó helyet szentelve Petőfi Sándornak.

Előadásorozatot tartanak a termelőszövetkezetek, ktsz-ek és AFÉSZ-ek dolgozói részvételével is. Tizenkét előadásból állnak ezek a sorozatok, és az érdekelteket szövetkezetek szakmai igényeit is igyekeznek kielégíteni.

Aktuális témákat dolgoznak fel a tanácstagok akadémiák foglalkozásai, a Hazafias Népfrent pedagógiai előadásai, és az ifjúsági, egészségügyi, művelődéspolitikai előadásorozatok is. A tévesz-szövetség nöbizottsága, a lányok-asszonyok több közösségben alakuló klubjait segíti majd szervezeten, Kisteleken és Mórahalmon pedig a helyi vezetőkkel történt megállapodás szerint váltakozó témájú vitafórumokat szerveznek.

Sokféle forrásból táplálkozik az őszi-téli előadások anyagi fedezete. Gazdasági szervek jóindulatától függ sokszor, hány előadást tarthatnak egy-egy faluban. Az anyagi kötődés együttjár azal, hogy néhány szerződés-kötő vezető a közvetlen hasznot hozó szakmai előadást pártolja csupán, a szélesebb körű ismeretterjesztést nem támogatja. Változtatni szeretne az elnökség ezen a helyzeten, szorgalmazza az ismeretterjesztés biztos anyagi alapjának a megteremtését. Tapasztalatuk az is, hogy a helyi TIT-csoportok nem veszik mindig figyelembe terveik elkészítésénél a helyi adottságokat, elképzeléseiket nem egyeztetik a társadalmi követelményekkel.

Az egész ismeretterjesztő tevékenység célba találásának fontos eszköze lenne, ha e két szorító tényezőt a most induló évad munkájából ki tudnák küszöbölni.

N. I.

H. D.

VÁSÁRHELYI HETEK

Megnyílt az őszi tárlat

Vasárnap nyílt meg a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban a XIX. Vásárhelyi Őszi Tárlat. A Rozványi Márta művészettörténész által rendezett kiállítás dr. Ortutay Gyula egyetemi tanár, akadémikus, az országgyűlés kulturális bizottságának elnöke nyitotta meg. Az ünnepélyes megnyitón a több száz érdeklődő között ott volt dr. Agoston József, a megyei pártbizottság titkára és Hantos Mihály, a megyei tanács elnökhelyettese is. A Tornyai-plakettet és a munkajutalmakat Sajti Imre tanácselnök adta át. A Tornyai-plakett idej nyertese Végvári Gyula Munkácsy-díjas keramikumművész lett. Munkajutalmat kapott Almási Gyula Béla festőművész, Novotny E. Róbert festőművész, Rátonyi József szobrászművész, és a Mónus-testvérek, Ilona, Ferenc és Sándor, népi iparművészek. Délelőtt Sajti Imre tanácselnök, fogadást adott a kiállító képzőművészek tiszteletére.

Tizenkilencedik alkalommal találkoznak ezen az őszen a „paraszt-Párizs” múzeumában festők, szobrászok, grafikusok és iparművészek, hogy számba vegyék és közönség elé tárják egy év alkotó munkájának képeit, szoborban, grafikai lapban, iparművészeti tárgyban realizált eredményeit.

A 19. kiállítás karakterét a legjelentősebb hódmezővásárhelyi képzőművészek munkái határozzák meg. A festői tradíciók legmarkánsabb őrzői — Almási Gyula Béla, Erdős Péter, s egy másik szálon Novotny E. Róbert — az alföldi tanyavilág rezzenetlenségét próbálják képekké menteni. Almási Gyula Béla két tájképet (Őszi szántás, Tél a Tiszán) és egy érdekes színhatású tanyai életképet mutat be (Kemencefűtő). Novotny E. Róbert friss színekkel és lendületes ábrázolásmóddal festi az ezerarcú Tisza különös pillanatait (Szürkület a Tiszánál, Tisza tiszai emberek mély ismeretéről, tiszai liget ősszel).

Két temperafestményt állított ki Szalay Ferenc. A Tükör című képen együtt a tanya rekvizitumai, de a búboskemence már a tükör négyzetéből búcsúzik. A Házaspár című nagyméretű festményének két öregemberfigurája egy leélt élet után inkább a belenyugvást, mint megelégedettséget sugall. Németh József most kiállított képei is keleti freskötöredékekre emlékeztetnek. Mezei Madonna és Triptichon című alkotása egyszerre valóságos és jelképes, mítikus-himnikus és profán. Kurucz D. István Alföld-képei mélyről szóló vallomások. Fodor József nagyvonalú tetelekre szabott indulatos festményei (Tavaszi, Somogyi ablak, Változatok egy témára) táj és ember fűtött pillanatait rögzítik. Fülöp Erzsébet lírai vénája teljes szépségében bontakozik ki meleg emberi kapcsolatokat ábrázoló rózsaszín és türkiz lebegésű kisméretű képein (Gyerekekkel, Ketten). Hézsó Ferenc Változó idő című képe kulcsfestmény is lehetne. Hogyan lehet és kell a hagyományból, a népművészetből újat, korszerű pikúrát teremteni. Ez a korral együttlépés, ez a nyugtalan alkotói kedv kell hogy jellemezze valamennyiüket. Rendvágója még ósregi munkát ábrázol, de korszerű fogalmazásmóddal, asszimilálva a népművészet dekorativitását.

A most kiállító szegedi képzőművészek — Cs. Pataj Mihály, Pintér József, Zombori László és Zoltányi István — magas szinten kapcsolódnak a legerőteljesebb vonulatokhoz. Cs. Pataj Mihály Késő őszi című olajtemperája az újraszerkesztett alföldi táj indulattól fűtött ábrázolása. Pintér József Erdélyi táj című képében a finom színkezelés és lírai előadásmód érvényesül. Zombori László két festménye (Csendélet, Halász) a tiszai emberek mély ismeretéről, festőiségének gazdago-

dásáról vall. Zoltányi István Nemzedékek II. című triptichonjával bizonyítja, hogy senkihez sem hasonlítható, szuverén festőiség birtokosa.

A grafikai anyag számát tekintve is kevesebb a régebbieknél, de sok lehetőséget felvillat Csohány Kálmán tusvázlat Dózsa-sorozatából. Fejér Csaba színes szénportréja. E két pólus között találhatjuk Ágotha Margit ötletgazdag metszeteit, Rékassy Csaba rézkarcait, Lieber Éva a víz hatalmát, játékát és varázsát tettenérő akvarelljeit, Molnár Gabriella filozófikus és Somlai Vilma erőteljes linóit.

Igen színvonalas a tárlat szoboranyaga. Szép és szuggesztív alkotás Borbás Tibor Radnóti-portréja, izgalmas Dózsa-szobra. Az alföldi ember jelenik meg Liszt István rügyeket kereső Tavaszvárójában, Gádor Magda ötletes Vályogvető asszony figurájában, Nagy Sándor tömören fogalmazott alföldi embercsoportjában, Paál István Morzsoló asszonyában. A klasszikus görög szobrászat ihlette Tóth Valéria harmonikus figuráit, Klígl Sándor Gondoskodás című kislapsztikáját, Mészáros Dezső úgy egyszerűíti a végtelenségig szobrait, hogy azok még mindig sugallják embervoltukat. Rátonyi József bronzfigurái modern, szellemesen groteszk alkotások. Szabó Iván faszobrai régi formájában mutatják alkotójukat.

Az érmek közül ki kell emelni Ligeti Erika nagyvonalú és fantáziagazdag alkotásait és Szabó Iván szép munkáit.

Érdekes pólusokat mutat be a kerámiaanyag. Egy kiállításon láthatjuk a népművésztöredékek, Mónus Ilona, Ferenc és Sándor ősi fazekesedényeket csillogtató funkcionális munkáit és Végvári Gyula modern, elvont és a kerámia lehetőségeit egyre tagító falikompozícióit.

Tandi Lajos

250 éves a Bethlen gimnázium

Idén 250 éves a vásárhelyi Bethlen Gábor Gimnázium. Az iskola, amelyből a mai gimnázium kinőtt, több mint 400 esztendővel ezelőtt, 1560 körül létesült, egy földszintes, nádtetes, vályogépületben. Középkorává 160 év múlva, 1972-ben vált; a jubiláló mai gimnázium erre a dátumra emlékezik. Az első esztendőben 14 diák tanult Vásárhely új középiskolájában, de a tanulók száma négy évtized múlva, 1822-ben sem emelkedett a hatvan fölé, amikor új épületbe költözött át a mindössze 3 tagú tanári testület és az ifjúság. 1843-ban gimnázium, 1862-ben főgimnázium lett az öreg iskola, amelyben ekkor már 8 osztály tanult. A mai, vöröstegezés épület 1897-ben készült, s attól kezdve, különösen a felszabadulás után, rohamos fejlődésnek indult az akkor már országos hírnévére. Erre a fejlődésre jellemző, hogy 1945 óta több végzett tanuló hagyta el az iskola kapuit, mint a megelőző 250 esztendő alatt. Ma — 36 tanár vezetésével — 540 diák tanul az épületben. A jubileumra meghitt, bensőséges ünnepséggel em-

lékezett a város és az iskola. A Béke Szálló nagytermében rendezett ünnepségen megjelent dr. Agoston József, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkára, dr. Gosztonyi János művelődésügyi miniszterhelyettes, Hantos Mihály, a Csongrád megyei tanács elnökhelyettese, valamint Hódmezővásárhelyi párt- és állami vezetői. Igen nagy számban jelentek meg az iskola régi tanárai, diákjai.

Ünnepi beszédet dr. Rapcsák András egyetemi tanár, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem rektora mondott. Ismertette az iskola történetét a Bethlen gimnázium hajdani diákja és tanára személyes hangú megemlékezésében főképpen azt hangsúlyozta, hogy az ősi gimnázium mindig helyet adott a haladó eszméknek, gondolatoknak, és mindig szoros kapcsolatban állt Vásárhely szellemi életével. 1848—49-ben az iskola diákjai igen nagy számban vettek részt a szabadságharcban, a Tanácsköztársaság idején a gimnázium 40 fős diákcsoportot állított a forradalom védelmére. A har-

mincas években itt született az első kollégium a tanyai diákoknak. Vásárhely első napilapját a gimnázium egyik tanára alapította, a városban az első képzőművészeti kiállítást a gimnázium rendezte a Tornyai-múzeum az iskola régészeti és történelmi gyűjteményéből létesült.

A mai iskola a nagyhírű elődök nyomdokain jár. Nagyon jellemző erre, hogy az elmúlt öt esztendőben a Bethlen gimnáziumban végzetek 50 százaléka egyetemre került. Ez az országos átlag kétszerese.

Melegen köszöntötte a jubiláló iskolát dr. Gosztonyi János is, majd a gimnázium négy dolgozójának miniszteriumi kitüntetésekét nyújtotta át. Az Elnöki Tanács kiüntetéseit Hantos Mihály adta át. A Munka Erdemrend ezüst fokozatát kapta dr. Greza Ferenc igazgató és Bodrogi Sándor tanár. A Munka Erdemrend bronz fokozatával Szappanos Jánosné tanárt tüntették ki.

Köszöntötte a jubiláló iskolát Török József, az MSZMP vásárhelyi bizottságának első titkára is.